

конструктивного развития современной России: материалы конференции. – Ростов-на-Дону: РГПУ, 2004. – 155 с.

4. Энциклопедия профессионального образования. – М.: Профессиональное образование, 1999 – 383 с.

УДК 81.356'124

*Н.О.Михальчук, Ю.М.Чала
м.Рівне*

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ СПОЛУЧЕННЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

В статті окреслено роль англійської мови в різні історичні періоди розвитку Англії. Описано причини впливу французьких запозичень на динаміку лексичної системи англійської мови. Охарактеризовано особливості вживання французьких запозичень у фразеологічних сполученнях англійської мови.

Ключові слова: історія Англії, розвиток Англії, французькі запозичення, лексична система англійської мови, фразеологічні сполучення.

В статье раскрывается роль английского языка в разные исторические периоды развития Англии. Описаны причины влияния французских заимствований на динамику лексической системы английского языка. Дана характеристика особенностям употребления французских заимствований в составе фразеологических оборотов английского языка.

Ключевые слова: история Англии, развитие Англии, французские заимствования, лексическая система английского языка, фразеологические обороты.

This article deals with the problem of distinguishing the role of English in different historic periods of the development of England. The reasons of the influence of French borrowings on the dynamic of lexical system of English were described. The peculiarities of using of French borrowings in phraseological units were characterized.

Key words: the history of England, the development of England, French borrowings, lexical system of English, phraseological units.

На розвиток англійської мови іноземні мови справили набагато більший вплив, ніж на розвиток багатьох інших європейських мов. Найяскравіше він виявляється у складі сучасної англійської лексичної системи та способах сучасного словотворення. Збагачення словникового складу англійської мови в XI–XIV ст. відбувалося за рахунок запозичень з французької мови. Досить ефективним процес запозичення французьких слів був у XIV ст., тобто, в той час, коли англійська мова витісняла французьку в Європейському просторі. Цей парадоксальний факт, можливо, слід пояснити тим, що в XIV ст. в Англії розвивається та посилюється нова суспільна група – „третій стан”: купці, лихварі, ремісники – дещо пізніше – клас буржуазії. Французькі слова, які до

цього вживалися лише у колах „вищого світу”, тепер проникають у мову середніх класів. Більше того, посилення суспільної ролі нового (зростаючого у кількості класу) супроводжується засиллям культури цього класу, прагненням здобути освіту, бути грамотним. Дещо пізніше, склавшись як клас, буржуазія створює свою культуру, свою буржуазну літературу, свою власну ідеологію. Але на початку свого розвитку „третій стан” намагався долучитися до культури панівних класів.

Для того, щоб зрозуміти, наскільки потужним був вплив французьких запозичень на динаміку лексичної системи англійської мови, опишемо історичну ситуацію в Англії, за умов якої здійснювався цей вплив. Отже, *завданнями* нашої статті є:

1.Окреслити роль англійської мови в різні історичні періоди розвитку Англії.

2.Описати причини впливу французьких запозичень на динаміку лексичної системи англійської мови.

3.Охарактеризувати особливості вживання французьких запозичень у фразеологічних сполученнях англійської мови.

В 1065 р. помер король Едуард, не залишивши спадкоємця. Рада старійшин обрала королем далекого родича померлого – Гарольда. Проте, за свідченням істориків [1, с. 168], ще за свого життя Едуард обіцяв англійську корону своєму племіннику Вільгельму, герцогу Нормандії, який, заручившись підтримкою своїх васалів та одержавши благословення папи римського, у тому ж 1066 р. висадився зі своїм військом у Англії. Міжусобні війни та чвари значно послабили Англію і Гарольд не зміг протиставити Вільгельму сильне військо. В битві при Гастінгсі англійці були розбиті, Гарольд загинув на полі бою. Спалюючи на своєму шляху села та замки, Вільгельм просувався до Лондона. У грудні 1066 р. нормандський герцог Вільгельм став королем Англії. Після скандинавського завоювання, яке тривало до 1042 р., Англія була знову підкорена іноземцями, на цей раз – нормандцями.

Завоювання Англії Вільгельмом означало для країни набагато більше, ніж просту зміну династії. Проте воно не стало початком зовсім нової епохи, оскільки англійський народ не виник в результаті змішання англосаксів з норманами, а англійська мова вже існувала до того, як мав місце неабиякий французький вплив. Але французи підкорили Англію, і це завоювання тривало два століття. Тому, безперечно, воно мало глибокий відбиток на все духовне і культурне життя країни і зробило неоціненний вплив на всі сфери життя народу і, відповідно, – на мову.

Нормандія, що була розташована на північному узбережжі Франції, отримала свою назву після того, як французький король Карл, який ще не був в змозі справитись з військом вікінгів, віддав їм цю територію за договором 912 р. Нормандія була герцогством феодальної Франції, скандинави асимілювались з місцевим населенням, перейняли їхню мову і культуру. В Англію вони прийшли як носії французької мови, французької культури і французького феодального державного устрою.

Загальна кількість війська Вільгельма під час битви під Гастінгсом становила біля 10–15 тис. чоловік. Протягом наступних років до Англії переселилася досить велика кількість норманів із Франції, отже в третій чверті XI ст. загальна кількість іноземних завойовників становила близько 20–25 тис. чоловік. В цей же час загальна кількість населення Англії не перевищувала 2 млн. чоловік. Ставши королем Англії, Вільгельм (William the Conqueror) протягом кількох років подолав опір англосаксонської знаті, знищивши більшу її частину, і віддав землі та замки французьким лицарям. У 1072 р. лише один з дванадцяти перів Англії був власне англійцем. А в 1075 р. з двадцяти одного абата, які зібралися на церковну раду, тринадцять були англійцями, але в 1078 р. їх залишилося тільки троє.

Цілком зрозумілим є те, що нормани-завойовники зайняли панівне положення в країні, і їхній вплив на суспільне і культурне життя Англії, принаймні протягом останніх десятиріч, зростав. Французи зайняли головні державні та церковні посади не тільки в Лондоні, але й у багатьох графствах Англії. Панування французів над англійським народом підтримувалося військовою силою. Французькі купці та монахи переселялися до Англії. Король щедро нагороджував своїх васалів замками та маєтками переможених англосаксів. Французи в Англії користувалися своєю рідною мовою, яка надовго стала мовою двору короля, церкви, суду; французькою мовою проводилося викладання у школах, укладалися договори, складалися державні та приватні торговельні папери тощо.

Поширенню французької мови сприяв також тісний зв'язок між Англією та Францією. Англійські королі, як і велика кількість придворних, більшу частину свого життя проводили у Франції. Багато феодалів мали маєтки та замки в Англії та у Франції. Таким чином, французька мова стала мовою правлячих класів в Англії. Представники англосаксонської знаті, які залишилися живими, та заможні городяни намагалися також розмовляти французькою мовою. Становище, яке склалося, було дуже несприятливим для розвитку англійської мови, яка тепер стала мовою селянства та міської бідноти. Слід ще наголосити, що традиції письма, які були прийнятими протягом попередніх століть у староанглійській мові, були порушені, і протягом XII–XIII ст. спостерігався занепад англійського письма [8, с. 69].

Проте, незважаючи на панівне становище французької мови – мови правлячих класів – англійська мова залишалася мовою народу, який у переважній своїй більшості не володів мовою іноземних загарбників. Та завойовники не могли жити в ізоляції від місцевого населення. Постійне спілкування французьких солдатів, чиновників, монахів з англійцями призвело до вивчення завойовниками мови завойованих. Історичні дані свідчать, що і велика кількість представників вищих кіл правлячого класу володіла англійською мовою або, принаймні, розуміла її [3, с. 186].

Історичні події наступного століття сприяли подальшому зростанню ролі англійської мови. Французькі феодали, які мали маєтки в обох країнах, з часом втратили свої землі та замки у Франції і повинні були тепер жити в

Англії; англійська мова, розмовляти якою було принизливим для знатного французького барона або лицаря, тепер стала необхідною. З іншого боку, посиленню ролі англійської мови сприяли зростання та розвиток міського англійського населення: купців, ремісників та інших, які розмовляли англійською мовою. Таким чином, в XIII ст. правляча верхівка і представники заможних верств населення, а також духовенство, вважаючи себе англійцями, підданими короля Англії, вже не проводили межі щодо національної належності між собою та більшістю населення країни, на відміну від своїх попередників – завойовників XI ст. та їхніх нащадків. Це положення дещо зміцнило вплив та роль англійської мови в країні.

Тимчасове посилення французької мови за часів правління Генріха III (1216–1272) викликало незадоволення населення Англії. Король оточив себе французькими баронами, що з презирством ставилися до англійської мови. Це викликало реакцію англійського населення проти іноземців. Обурення народу було настільки сильним, що король Генріх III у важкий для нього час був змушений звернутися до народу англійською мовою, щоб використати національні патріотичні почуття. Тоді ж король зобов'язався не призначати більше на впливові посади новоприбулих французів. Поряд з латинською і французькою мовами англійська вперше після нормандського завоювання стала мовою державних документів.

Перевага французької мови припинилась приблизно у середині XIV ст. Це пов'язувалося з тим, що в 1339 р. розпочалася війна проти Франції, що тривала більше ста років. Ця війна викликала почуття національної ворожнечі до Франції та французької мови. Однак, оскільки війна відбувалась у Франції, то знання французької мови було бажаним. Послаблення впливу французької мови співпадає у часі з розквітом світської англійської літератури. В цьому зв'язку ті кола, які раніше розуміли французькі тексти в оригіналі, тепер хотіли мати переклади на англійську мову. В державному управлінні англійська мова теж витісняє французьку. В 1363 р. відкриття парламенту вперше відбувалось англійською мовою. Починаючи з XIV ст., англійською мовою усе частіше пишуться заповіти, закони, правила. Збільшується кількість писемних пам'яток, які свідчать про те, що англійська мова була і залишається мовою переважної більшості населення [3, с. 187].

Найбільш потужно французьку мову використовували юристи. Хоча в 1362 р. вийшла постанова проводити судові засідання і виголошувати вироки англійською мовою, тому що французька мова була недостатньо знаною, ця реформа не була здійснена. Лише Кромвель намагався знову ж таки відмінити використання французької мови в судах, але за правління Карлі II вона знову стала загальноживаною. Ще в XVI – XVII ст. в лондонських юридичних інститутах всі лекції читалися французькою мовою. Перший англійський підручник права вийшов у XVI ст. Звіти про судові засідання до 1731 р. велися французькою мовою, і навіть у XVIII ст. введення англійської мови в юридичну літературу зазнає опору, хоча вже давно були легалізовані англійські та латинські переклади цих документів.

Про занепад французької мови серед правлячих кіл свідчать також устави монастирів і університетів, де всупереч вимог говорити французькою або латиною пануючою ставала англійська мова. Наприкінці XIV – на початку XV ст. відомі випадки, коли на переговорах між представниками Англії та Франції виникали непорозуміння, бо англійські делегати погано знали французьку мову або не бажали користуватися нею. В середині XV ст. в державних установах з'являється посада секретаря з обов'язковим знанням французької мови. Проте, французька мова „вищого світу” в Англії в XIV ст. настільки відрізнялася від літературної мови у Франції, що заможні батьки відсилали своїх дітей вивчати французьку мову в Париж. Вже наприкінці XV ст. маємо історичні свідчення [3, с. 189] про те, що більшість населення, включаючи дворянство й духовенство, володіла лише англійською мовою. В 1349 р. англійська мова стає мовою школи, а, починаючи з другої половини XIV ст., англійська мова остаточно витіснила французьку в усіх колах суспільства.

Витіснивши французьку мову, англійська мова в XV ст. поступово витісняє і латинську. Починаючи з 1423 р., статuti та закони, які раніше писалися латинською мовою, пишуться англійською. В період перебування на королівському престолі Генріха V (1413–1422), який користувався англійською мовою, зростає вживання останньої в державному та приватному листуванні. Заповіти королів Генріха IV, Генріха V та Генріха VI написані англійською мовою (перша половина XV ст.).

Таким чином, протягом XIV ст. англійська мова поступово витісняє французьку та латинську і стає загальноприйнятою мовою всього населення країни, включаючи правлячу верхівку і королівський двір. Отже, нормандське завоювання було не тільки значущою подією в історії держави, але й найбільшою подією в англійській мові. Воно призвело до неабияких змін у лінгвістичній ситуації. Внаслідок того, що в країні розмовляли двома мовами, відбулася боротьба за першість між англійською і французькою мовами. І англійська мова вийшла з цього двобою у значно зміненому вигляді, але більш сильною, збагаченою великою кількістю французьких слів [9, с. 57–62].

Статистичні підрахунки запозичених французьких слів в англійську мову свідчать про те, що 42% з них було запозичено саме в XIV ст., тобто в період формування англійської буржуазії як класу [2, с. 20]. Разом з тим, доведено, що безпосередньо після норманського завоювання, тобто в період, коли найсильніше відчувався іноземний вплив в Англії, кількість запозичених слів була дуже незначною. В XII ст. в англійській мові з'явилися такі слова: war, sacrament, prior, chaplain, saint, peace, justice, tower, treason, grace, prison, court, crown, empress, mercy, charity, faith. В XIII ст. кількість запозичених слів збільшується в дуже незначній мірі, але в XIV ст. кількість французьких слів в англійській мові зростає в декілька разів. В цей час французькі слова, попадаючи в словник середніх класів, тим самим розповсюджуються у мові широких кіл населення. Крім кількості, змінюється і зміст запозичуваних слів. Адміністративні, судові та церковні терміни, які становили переважну частину

запозичень в XII–XIII ст., змінюються словами загального вжитку, часто – побутового характеру.

Мовознавець Ю.П.Костюченко у підручнику з історії англійської мови наводить таблицю, яка дає уявлення щодо кількості запозичених французьких слів відповідно до певних часових періодів.

До 1050 р. – 2 слова	1401 – 1450 р.р. – 74
1051 – 1100 р.р. – 0	1451 – 1500 р.р. – 90
1101 – 1150 р.р. – 2	1501 – 1550 р.р. – 62
1151 – 1200 р.р. – 7	1551 – 1600 р.р. – 95
1201 – 1250 р.р. – 35	1601 – 1650 р.р. – 61
1251 – 1300 р.р. – 99	1651 – 1700 р.р. – 37
1301 – 1350 р.р. – 108	1701 – 1750 р.р. – 33
1351 – 1400 р.р. – 198	1751 – 1800 р.р. – 26

Найбільша кількість запозичень припадає на XIV ст., коли нормандці вже почали асимілюватись з корінним населенням. За своїм характером запозичені слова належать до різноманітних галузей суспільної діяльності:

а) державні та адміністративні терміни: administer, assembly, authority, alliance, crown, court, council, exile, empire, government, govern, prerogative, parliament, reign, revenue, realm, royal, record, repeal, sovereign, statute, subsidy, subject, oppress, tax; chancellor, castellan, constable, marshal, governor, minister, mayor, noble, peer, prince, duke, duchess, count і т.д.;

б) судові та юридичні терміни: accuse, attorney, award, advocate, bail, court of law, crime, condemn, convict, decree, depose, evidence, felony, heritage, judge, jury, larceny, legacy, punishment, proof, prison, petition, sentence, summons, slander, ransom, verdict і т.д.;

в) церковні та релігійні терміни: abbey, adore, clergy, chapter, confession, dean, homily, legate, prelate, prayer, priory, preach, salvation, saint, sexton, virtue і т.д.;

г) військово-морські терміни: army, array, archer, battle, banner, barbican, combat, chieftain, dart, defense, harness, garrison, guard, enemy, lance, navy, soldier, spy, retreat, vanquish, vessel і т.д.;

д) мистецтво, наука, література: art, beauty, colour, figure, image, music, painting, tone, sculpture, base, column, cellar, garret, pillar, turret, wicket, apothecary, anatomy, compile, chronicle, geometry, grammar, logic, prologue, preface, paper, pen, pulse, poison, title, volume, vellum, study і т.д.;

е) побут, одяг, розваги, мода тощо: button, dress, cap, cloak, collar, gown, satin, fur, sable, blue, brown, jewel, topaz, diamond, coral, dinner, supper, appetite, taste, salmon, sardine, oyster, sausage; arras, curtain, chair, lamp, blanket, towel, wardrobe; recreation, jollity, dance, melody, chess, conversation, park, forest, pavilion і т.д. [3, с. 128]

Крім наведених вище слів, що становлять незначну частину запозичень, в англійській мові з'явилися також слова з інших галузей життя, побуту, ремесла і т.д. Загальна кількість запозичених слів є величезною: наприклад, кількість прикметників французького походження, які зустрічаються у творах

Чосера, перевищує тисячу слів. Переважну більшість слів було запозичено з французької мови після 1250 р. В період до 1250 р. кількість запозичень становила близько 900 слів, прикладами яких можуть бути: noble, baron, dame, servant, messenger, juggler тощо.

Наслідки нормандського завоювання і поселення виявляються також і в географічних назвах. Нормандське володіння було володінням меншості, тому в Англії не існувало нормандських поселень, які можна було б визначити за географічними назвами. Нормандське володіння підтримувалося феодалами, церквою і державним апаратом. Вони давали своїм помістям, а іноді – полям і землям – навмисно нові назви зі словами французького або латинського походження. В результаті майже всі замки нормандських дворян мають французькі назви. Деякі назви були перенесені з назв французьких володінь даних дворян, наприклад: Blanchland, Montacute, Montsorret, Montgomery, Caus. Є й такі, що вказують на місцезнаходження або інші характеристики, наприклад, назви, які включають Bel- і Beau-: Belvior, Belmont, Beaudesert, Beaulieu, Beaumaris, Beaumont. Те ж саме стосується і монастирів. Наприклад, монастир Meaux названий в честь головуєчого над ним монастиря в Нормандії, Fountains Abbey отримало назву від колодця, Rievaulx – від місцевості. Нові міста часто отримували французькі чи латинські назви, наприклад: Devizes відповідає французькому *divise*, латинському *divisia* – „кордон”. Крім того, часто відбувалася зміна старих назв. Наприклад, суфікс -ett в Hampnett – Глостершир або в Westhampnett – Суссекс має французьке походження. Однак, зазвичай, зміни стосувалися лише звукової сторони слова. Англійські географічні назви великою мірою „норманізувалися”: або поєднання звуків змінювалися на більшою мірою звичні, або англійські звуки передавалися неправильно, оскільки їх неможливо було точно сприйняти на слух. Більшість таких змінених назв збереглася. Вони покладені в основу сучасних географічних назв:

- англійські **che, chi** були замінені на **ce, ci**, наприклад: Cerne замість Cherne, староанглійське Cirnea – назва річки;
- **cester** замість ст. англ. **ceaster, cester**, ср. англ. **chester**, наприклад: Leicester, Worcester, Gloucester;
- **l** замість **r** в Salisbury замість ср. англ. Saresberie, ст. англ. Searoburh;
- глухе **k** замість дзвінкого **g**, наприклад: Cambrige замість ср. англ. Grantebrigge, ст. англ. Antanbrycge;
- відпадання початкового **s** перед приголосним, оскільки таке сполучення не зустрічається у французькій мові, наприклад: Nottingham замість ст. англ. Snotingham, Tutbury замість Stuteberia.

Ми припускаємо, що деякі французькі слова були запозичені в англійську мову до 1066 р.: castle, turn, trail, market, mantle, false, clerk тощо. Частина цих слів зустрічається в пам'ятках кінця староанглійського та початку середньоанглійського періодів [4, с. 65].

Серед запозичених з французької мови слів було багато таких, що ввійшли у французьку мову з інших мов (кельтської, латинської, грецької та

германських). Прикладами запозичень з кельтської мови через французьку в англійську можуть бути слова: *attack, baggage, branch, car, career, carol, carry* та інші. Прикладами запозичень з латинської мови через французьку в англійську можуть бути слова:

desire (лат. *desiderare* > фр. *desire*)
chair (лат. *cathedra* > фр. *chaiere*)
position (лат. *positionem* > фр. *position*)
abbreviate (лат. *ad + brevis* > фр. *abregier*) тощо.

Багато слів, запозичених французькою мовою з латинської, в англійській мові утворили по декілька похідних слів, які часто відрізняються за своїм змістом: *adamant, diamond; advocate, avoke; camera, chamber; captain, chieftain; diurnal, journal; Egyptian, gypsy; pauper, poor; supervise, survey* та інші.

В сучасній мові значення багатьох слів, порівнюючи їх зі значеннями у французькій та латинській мовах, змінилися; часто такі слова за значенням кореня не мають нічого спільного з латинським словом, від якого вони походять:

лат. <i>ad visum</i>	–	фр. <i>avis</i>	(погляд)	–	англ. <i>advice</i>
<i>ante</i>	–	<i>ancien</i>	(старий)	–	<i>ancient</i>
<i>defendere</i>	–	<i>défendre</i>	(забороняти)	–	<i>defend</i>
<i>gens</i>	–	<i>gentil</i>	(гарний)	–	<i>gentle</i>
<i>restare</i>	–	<i>rester</i>	(залишатися)	–	<i>rest</i>
<i>trabs</i>	–	<i>travailler</i>	(робити)	–	<i>travel</i>

Питання щодо етимології деяких слів, які з'явилися в англійській мові шляхом запозичення з французької, часто є спірним:

англ. <i>rich</i>	ст. а. <i>rice</i> (powerful) фр. <i>riche</i>
англ. <i>harry</i>	ст. а. <i>hergian</i> (to lay waste) фр. <i>heric</i>
англ. <i>main</i>	ст. а. <i>magen</i> (умовн. спосіб мн. теп. ч. від <i>magan</i>) фр. <i>maine</i> < лат. <i>magnus</i>
англ. <i>rest</i>	ст. а. <i>rast</i> фр. <i>reste</i> < лат. <i>restare</i>

Приклади простих запозичень з грецької мови через французьку в англійську – дуже нечисленні і, як правило, вони відносяться до науки та релігії. Переважна більшість грецьких слів була запозичена в англійську мову через французьку з латинської.

Загальна кількість германських слів у французькій мові становить близько 500. Частина з них була запозичена в англійську мову. Приклади запозичень з германських мов через французьку в англійську:

French < *France* < герм. *Frank*
guard < герм. *warda* (пор. укр.: варта, вартувати)
harangue < герм. *hring* (круг, коло, збори)
blanch, blank < герм. *blinkan* (сяяти)
butcher < герм. *bock* (козел)

crush < герм. krosen (гризти)

dance < герм. danson (тягти)

war < герм. werra (сварка, війна) та інші [7, с. 110].

З германських мов були запозичені деякі власні імена:

Charles < Karl

Richard < Rikhard та інші.

Деякі запозичені слова збереглися в сучасній англійській мові в двох формах, за якими можна здогадуватися про те, з якого діалекту французької мови вони були запозиченими. Так, для нормано-французького діалекту звичайним було збереження початкового **w** в словах, запозичених з германських мов:

норм. warder < герм. warten, ст. а. weardian.

В центральних діалектах (наприклад, паризькому) відбувся перехід **w** > **gu**: центр. guarder. Прикладами таких слів можуть бути:

суч. ward (< норм. warder)

guard (< центр. guarder).

Подібне явище спостерігаємо в інших словах:

суч. gaol (заст.) < норм.-фр. – сер. фр. gaole (суч. фр. geôle)

jail < центр. фр.

(сер. фр. gaole < gabiola < gabia < лат. cavea, cavus)

суч. canal < норм.-фр. – сер. фр. chanel, canel < лат. canalis

channel < центр. фр. [5, с. 42]

Експансія в англійську мову французьких слів призвело до того, що часто поряд з англійським словом стояло синонімічне іноземне. В таких випадках відбувалася диференціація значень. Найбільш відомими прикладами є назви тварин та їхнього м'яса. Французькі слова означали м'ясо, а англійські –самих тварин:

beef – „гов'ядина”, а ox – „віл”, cow – „корова”, bull – „бик”;

veal – „телятина”, а calf – „теля”;

mutton – „баранина”, а sheep – „вівця”.

В багатьох інших випадках англійські слова були більш тісно пов'язані з простими, народними поняттями, в той час як іноземні належали до вищого стилю, носили більш формальний характер. В таких взаємовідносинах знаходяться begin та commence – „починати”, hearty і cordial – „сердечний”, stench, smell і odour, scent – „запах”, ask та demand – „просити”, wish та desire – „бажати”. Інколи використання слів обмежувалося певними фразеологічними сполученнями, наприклад doom, ст. англ. dom „вирок” використовувалося в словосполученнях: the day of doom – „судний день”, to meet one's doom – „загинути”, в той час як в юридичному і прямому значенні це слово було замінено терміном judgement; дієслово deem ст. англ. deman – „судити” було обмежене значенням „мати судження”, в той час як поняття „судити” передавалося запозиченим словом judge. Запозичені слова стали ознакою мови не лише освічених людей, а також досить багато запозичень проникли в повсякденну мову селян.

Запозичення слів з французької мови в середньоанглійський період зазвичай супроводжувалося зміною місця наголосу в цих словах. У французькій мові наголошеним, як правило, був останній склад; в англійській мові наголос в запозичених словах поступово пересувається на перший склад:

ст. фр. *montaine* > *mountain* (з відпаданням кінцевого -e)

contree > *countree*, *countriee* > *country*

malabde, *malade*, *maladie* > *malady*.

За умов наявності префіксів наголос, як правило, падав на другий склад:

ст. фр. *estat* > *estate*

especial > *especial*

У дієсловах ця тенденція посилювалася вже існуючою в мові староанглійського періоду властивістю диференціації за допомогою наголосу слів, напр.:

ст. а. *andgiet* (розум) – *ongietan* (розуміти)

ст. фр. *apeler* > *apelen* > *appeal*

preparer > *prepare*

supporter > *supporten* > *support*.

В іменниках та прикметниках наголос, зазвичай, падає на перший склад, звідки маємо пари омографів в сучасній мові: **absent** – *absent*, **object** – *object*; **record** – *record*, **upset** – *upset* тощо.

В багатоскладових словах наголос, як правило, падає на третій склад від кінця слова (зазвичай з суфіксами **-al**, **-ar**, **-ence** та ін.): *habitual*, *peculiar*, *experience* тощо. Таке місце наголосу пояснюється відпаданням кінцевих ненаголошених складів в запозиченому слові та переходом другорядного наголосу на місце основного:

лат. *beneuolentia* > *benevolent* (ia) > *benevolent*, пізніше *benevolence*

(з **-ence** < лат. **-entia**, пор. фр. *benevolence* тощо).

В словах з суфіксами **-ary**, **-ency** ненаголошені склади збереглися:

лат. *auxiliarius* > *auxiliary* (з **-y** < лат. **-ius**).

В таких словах наголос, як правило, падає на четвертий від кінця склад [6, с. 73].

Отже, нормандське завоювання справило великий вплив на лексичну систему англійської мови. Експансія французьких слів почалася у XII ст. і продовжувалося протягом XIII–XIV ст. За цей період часу словниковий склад англійської мови поповнився значною кількістю нових слів та афіксів. Поповнення лексики відбувалося не лише за рахунок асиміляції слів, що означали вже відомі поняття, але й в результаті експансії в англійську дійсність нових рис життя і нових видів діяльності. До сих пір актуальним залишається дослідження кількості та характеру запозичених слів, які істотно відобразилися на становленні комунікативної поведінки англійців. Це питання потребує спеціального теоретичного аналізу, що буде зроблено нами в наступних наших публікаціях.

Література:

1. Бруннер К. История английского языка / К. Бруннер. – Т. 1–2 / [перевод с немецкого]. – М. : Высшая школа, 1955–1956. – 560 с.
2. Иванова И.П. Хрестоматия по истории английского языка / И.П. Иванова. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1973. – 670 с.
3. Костюченко Ю.П. Історія англійської мови / Ю.П. Костюченко. – К. : Наукова думка, 1963. – 360 с.
4. Collingwood R.C. Roman Britain / R.C. Collingwood. – Oxford : Oxford University Press, 1932. – 110 p.
5. Foord E. The Last Age of Roman Britain / E. Foord. – London : Fontana Books, 1925. – 102 p.
6. Hodgkin R.H. A History of the Anglo-Saxons / R.H. Hodgkin. – London, 1935. – 186 p.
7. Mosse F. A Handbook of Middle English / F. Mosse. – Baltimore : Lohm Benjamins, 1952. – 165 p.
8. Oman Ch. England before the Norman Conquest / Ch. Oman. – London : The Boodley Head, 1910. – 230 p.
9. Zachrisson R.E. Roman, Celts and Saxons in Ancient Britain / R.E. Zachrisson. – London : Fontana Books, 1927 : Routledge and Kegan Paul. – 347 p.

УДК 378.016 : [174 : 008]

О. С. Моїсєєва
м. Рівне

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Анотація У статті здійснено аналіз джерел, присвячених питанню професійного становлення майбутнього педагога. Виділено та проаналізовано основні якості та уміння, вміщує “професійна культура” фахівця. Стаття містить аналіз понять “професійний потенціал”, “професіоналізм самовдосконалення”, “професіограма” тощо. У статті перераховано необхідні особистісні та професійні риси, без яких неможливим є становлення висококваліфікованого спеціаліста.

Ключові слова: професійний потенціал, професійна культура, професіограма, самопізнання, мотивація.

Аннотація Стаття содержит анализ источников, посвященных вопросу профессионального становления будущего педагога. Были выделены и проанализированы основные качества и умения, которые входят в понятие “профессиональная культура” специалиста. Статья содержит анализ понятий “профессиональный потенциал”, “профессионализм самосовершенствования”, “профессиограмма” и т.д. В статье перечислены необходимые личностные и профессиональные качества, без которых невозможным является становление высококвалифицированного специалиста.